

Redaktionellt 25:2

Årets andra nummer av *Utbildning & Demokrati* innehåller fem artiklar varav två på norska och en recension om den finska skolan. De två första artiklarna är på temat dialog och debatt i klassrummet och vilka möjligheter och konsekvenser som detta kan leda till. I den tredje artikeln om den norska barnehagen analyseras hur motsatta krav på social utjämning och fostran av konkurrenskraftiga individer hanteras. Olika uttolkningar på nationell nivå av likvärdighetsbegreppet bildar bas för den fjärde artikeln som påvisar hur dessa uttolkningar hanteras på verksamhetsnivån och inom fristående respektive kommunala skolor. I den femte artikeln, på engelska, får vi en uppföljning av temat från två föregående nummer, dels temanumret om skolinspektionen och dels nummer 1 från i år om juridifieringen av skolan.

Janicke Heldal Stray och *Emil Sætra* diskuterar i sin artikel - HVORDAN KAN EVNE TIL REFLEKSJON OG DØMMEKRAFT UTVIKLES GJENNOM DIALOGISK UNDERVISNING? - möjligheterna att utveckla reflektionsförmåga och omdömesbildning genom dialogisk undervisning. Denna diskussion förs i tre steg. Först diskuterar författarna begreppen kritisk reflektion och politiskt omdöme där bland andra Jack Mezirows och Hannah Arendts teorier och tänkande aktualiseras. Därefter diskuteras olika ansatser till demokrati och medborgarskap i relation till skola, där förutom Arendt en deliberativ tradition lyfts fram. Slutligen diskuterar Heldal Stray och Sætra lärarens roll för att iscensätta och möjliggöra klassrumsdialoger som kan utveckla elevernas kritiska tänkande och omdömesförmåga.

I den andra artikeln, INTE PÅ ALLVAR – NÄR DEBATTER ISCENSÄTTS I KLASSRUMMET, studerar *Anita Norlund* debatter med skämtsamma inslag som realiserats av elever i årskurs 8 och 9 i grundskolan. Nordlund genomför en kritisk diskursanalys på klassrumsdebatterna (CCDA), vilket möjliggör att hon både får syn på en variation av debatter i de analyserade klassrummen och att dessa debatter kan sättas in i ett större samhällsperspektiv. Analysen visar vidare att debatternas realisering inte sällan tog form på sätt som var oväntat för lärarna genom elevernas responser. På så sätt bidrar denna studie också till att synliggöra olika så kallade mismatchningar mellan lärares intentioner och elevernas tolkningar i klassrumsdebatterna. Nordlund diskuterar slutligen sitt resultat i relation till tre dimensioner

(en relationell, en textuell och en intellektuell) för att tydliggöra studiens didaktiska implikationer.

I Norge pågår sedan en tid statliga incitament för att värna förskolans roll i en politisk strävan att uppnå social utjämning. Med hjälp av Basil Bernsteins begrepp ”pedagogic identities” visar *Mette Nygård* i sin artikel PEDAGOGISKE IDENTITETER I NORSK BARNEHAGE-POLITIKK FRA 1970-ÅRENE OG FRAM TIL I DAG, hur olika lärandedisurser förändrats under en fyrtioårsperiod. Det handlar om en förskjutning från etiska grundvärderingar, solidaritet och demokrati till generella, och samtidigt abstrakta kunskapskrav. Tendensen under 2000-talet är ett återupptagande av förskolan (barnehagen) som en uttalad politisk institution för social utjämning, parallellt med målet att skapa marknadsmässigt konkurrenskraftiga individer. Författaren visar hur en politisk prioritering av barns lek, trivsel och trygghet och betoning av förskolans lokala kontext successivt kommit att konkurrera med statens intresse av att kontrollera både förskolans input och output, och då i termer av uppnådd kunskap och kompetens. Den norska terminologin ”barnehage” kan jämföras med det, sedan 1998, svenska benämningen ”förskolan” samt införandet av ”förskoleklass” med en betoning av kunskap och lärande också för det lekande barnet. Man kan ur detta perspektiv ges intrycket av att man i Norge mer ser barn och barnehage som en institution skild från elev och förskola. Hur det förhåller sig på den punkten, liksom hur förskolans (barnehagens) karaktär kan tolkas historiskt ger artikeln flera infallsvinklar till.

Olika uttolkningar av likvärdighetsbegreppet i skolpolitiska sammanhang bildar utgångspunkt för artikeln FOKUS PÅ RESULTAT? – SVENSKA SKOLLEDARE OCH FÖRESTÄLLNINGAR OM LIKVÄRDIGHET av *Göran Bergström* och *Linda Ekström*. I artikeln presenteras tre skilda sätt att förstå likvärdighetsbegreppet. Det första beskrivs som en traditionell uttolkning, där likvärdighet kopplas till jämlikhet. De båda andra kopplar likvärdighet istället till valfrihet och till resultatuppfyllelse och beskrivs som utmanande uttolkningar vilka tagit allt större plats i skolpolitiska sammanhang från 1990-talet och framåt. Genom en undersökning som kombinerar en bred enkät med uppföljande, fördjupande intervjuer visar författarna att skolledarna i studien huvudsakligen ger uttryck för den jämlikhetsinriktade likvärdighetstolkningen. Undersökningen visar ingen större skillnad mellan skolledare i kommunala skolor och friskolor vad gäller detta. Med stöd i resultatet argumenterar författarna för vikten av att inte ta för givet att skolpolitiska diskurser som visat sig starka på övergripande nivåer också är de som tas upp på verksamhetsnivå. De efterlyser

en öppenhet för att konkurrerande diskurser på lokal nivå skapar förhandlingsutrymme för enskilda aktörer.

I den femte och sista artikeln THE PROCESS OF JURIDIFICATION OF SCHOOL INSPECTION IN SWEDEN visar *Agneta Hult* och *Christina Segerholm* hur Skolinspektionen utvecklas mot en allt starkare rättslig orientering. Specifikt studeras hur olika processer inom den statliga myndigheten leder till att bedömningsområden tar form i relation till rättsliga regleringar samt hur dessa hanteras av såväl inspektörer som rektorer. Artikeln bidrar i flera olika avseenden med viktig kunskap om hur spänningsförhållanden uppstår mellan rättsliga och pedagogiska perspektiv. Med ett intresse för juridifiering och konstitutiva effekter finns det en nära relation mellan den här artikeln och det föregående numret av *Utbildning & Demokrati* (1/2016), som tematiskt behandlar frågan om skolans juridifiering.

Numret avslutas med en recension av det finska skolundret av *Lili-Ann Wolff*: HEMLIGHETEN BAKOM DEN FINLÄNDSKA UTBILDNINGSRAMGÅNGEN.

Avslutningsvis tackar vi Anna Wistrand för ett flerårigt samordnande redaktionsarbete och hälsar Emma Vikström, som tagit hand om dessa uppgifter efter sommaren och kommer att göra så framöver, mycket välkommen.

Se även inbjudan på nästa sida till seminarium: Reflektioner över John Deweys *Democracy and Education* från 1916 som fyller 100 år i år 2016.

Redaktionen

Inbjudan

Utbildning & Demokrati bjuder
in till seminarium
12 dec 13.15 i sal F115,
Forumhuset, Örebro universitet

Reflektioner över John Deweys *Democracy and Education* från
1916 som fyller 100 år i år 2016.

Tidskriften *Utbildning & Demokrati* (25 år i år) har Deweys bok
som en viktig inspirationskälla och dess titel har också varit
vägledande för namnet på tidskriften.

Inledare: Ylva Bergström,
Tomas Englund, Carsten Ljunggren,
Carl Anders Säfström,
Ninni Wahlström och Leif Östman

Välkomna
Utbildning & Demokrati